

SEMIOTIIKAN

VERKOSTOYLIOPISTON
OPINTO-OPAS 2004–2005

FINNISH NETWORK
UNIVERSITY OF SEMIOTICS

ETELÄ-SUOMEN
LÄÄNINHALLITUS

EUROOPAN
YHTEISO
Rakennerahastot

Sisällysluettelo

Mitä on semiotiikka?	4
What is semiotics?	7
Suppea historiikki: semiotiikka Suomessa	10
Semiotics in Finland: a concise history	12
Semiotiikan verkostoyliopisto	14

I PERUSOPINNOT (Sem 10), 25 op .....

1.1. Johdatusta semiotiikkaan I: Peruskäsitteet, (Sem 11), 4 op	20
1.2. Johdatusta semiotiikkaan II: Koulukunnat ja filosofiset perusteet (Sem 12), 4 op	21
1.3. Johdatusta semiotiikkaan III: Semiotiikka Suomessa (Sem 13), 3 op	21
1.4. Johdatus kielen ja viestinnän semiotiikkaan (Sem 14), 4 op	22
1.5. Luonnon, kulttuurin ja yhteiskunnan semioottiset käytänteet (Sem 15), 6 op	22
1.6. Analyysikurssi (Sem 16), 4 op	23

II AINEOPINNOT (Sem 20), 45 op .....

2.1. Semiotiikan historia ja perusteokset (Sem 21), 5 op	24
2.2. Johdatusta semiotiikan uusiin suuntauksiin (Sem 22), 6 op	24
2.3. Semiotiikan keskeiset sovellusalat I (Sem 23), 24 op	25
2.3.1. Luonto ja mieli sovelluksineen (Sem 23.1), 4+4 op	25

2.3.2. Kieli ja kulttuuri (Sem 23.2), 4 + 4 op	26
2.3.3. Taide (Sem 23.3), 4 + 4 op	26
2.3.4. Viestintä, johtajuus ja organisaatio (Sem 23.4), 4 + 4 op	26
2.3.5. Yhteiskunta (Sem 23.5), 4+4 op	27
2.4. Kandidaatin tutkinto + proseminaari (Sem 24), 10 op	27

III SYVENTÄVÄT OPINNOT (Sem 30), 30 op .....

3.1. Semiotiikan filosofiaa (Sem 31), 5 op	29
3.2. Semiotiikan teorat ja menetelmät (Sem 32), 5 op	29
3.3. Semiotiikan keskeiset sovellusalat II (Sem 33), 15 op	30
3.4. Luonto ja mieli (Sem 33.1)	30
3.4.1. Ympäristön semiotiikka (Sem 33.1.1), 5 op	30
3.4.2. Biosemiotiikka – Biosemiotics (Sem 33.1.2), 5 op	30
3.4.3. Kognitiivinen semiotiikka (Sem 33.1.3), 5 op	30
3.4.4. Psykoanalyttinen semiotiikka (Sem 33.1.4), 5 op	31
3.4.5. Lääketieteen semiotiikka (Sem 33.1.5), 5 op	31
3.4.6. Tieteen ja teknologian semiotiikka (Sem 33.1.6), 5 op	32
3.5. Kieli ja kulttuuri (Sem 33.2), 5 op	32
3.5.1. Lingvistinen semiotiikka (Sem 33.2.1)	32
3.5.2. Kääntämisen semiotiikka (Sem 33.2.2), 5 op	33

3.5.3. Etnosemiotiikka (Sem 33.2.3.), 5 op	33	3.7.4. Markkinoinnin ja mainonnan semiotiikka (Sem 33.4.4), 5 op	38
3.5.4. Sukupuolensemiotiikka (Sem 33.2.4), 5 op	33	3.7.5. Uusmedian ja digitaalisen kulttuurin semiotiikka (Sem 33.4.5.), 5 op	38
3.5.5. Uskontojen semiotiikka (Sem 33.2.5), 5 op	33	3.8. Yhteiskunnan alalta (Sem 33.5.)	39
3.5.6. Populaarikulttuurin semiotiikka (Sem 33.2.6), 5 op ..	34	3.8.1. Yhteiskunnan semiotiikka (Sem 33.5.1), 5 op	39
3.5.7. Yleinen kulttuurisemiotiikka (Sem 33.2.7), 5 op ...	34	3.8.2. Kulutuksen semiotiikka (Sem 33.5.2.), 5 op	39
3.5.8. Myyttien tutkimus (Sem 33.2.8), 5 op	35	3.8.3. Rahan ja talouden semiotiikka (Sem 33.5.3.), 5 op ...	39
3.5.9. Arjen semiotiikka (Sem 33.2.9), 5 op	35	3.8.4. Poliitiikan semiotiikka (Sem 33.5.4), 5 op	40
3.5.10. Rajan ja alueen semiotiikka (Sem 33.2.10), 5 op ..	35	3.8.5. Kasvatuksen semiotiikka (Sem 33.5.5.), 5 op	40
3.6. Taiteen alalta: (Sem 33.3.)	35	3.8.6. Matkailun semiotiikka (Sem 33.5.6), 5 op	40
3.6.1. Kirjallisuuden semiotiikka (Sem 33.3.1), 5 op	35	3.9. Oma semioottinen projekti / Vapaita semiotiikan opintoja (Sem 33.5.7), 5 op	40
3.6.2. Visuaalinen semiotiikka (Sem 33.3.2.), 5 op	36	IV SEMINAARI JA LOPPUTYÖ (Sem 40), 50 op	41
3.6.3. Arkkitehtuurin semiotiikka (Sem 33.3.3), 5 op	36	4.1. Seminaari (Sem 41), 10 op	41
3.6.4. Muotoilun semiotiikka (Sem 33.3.4), 5 op	36	4.2. Lopputyö / pro gradu -tutkielma (Sem 42), 40 op	41
3.6.5. Esittävien taiteiden semiotiikka (Sem 33.3), 5 op	36	Semiotiikan verkostoyliopisto: Opetussuunnitelma 2004–2005	42
3.6.6. Musiikin semiotiikka (Sem 33.3.6.), 5 op	37	Haku	43
3.6.7. Liikkuvan kuvan semiotiikka (Sem 33.3.7), 5 op	37	Yhteystiedot	44
3.7. Viestinnän, johtajuuden ja organisaation semiotiikka (Sem 33.4.) 37			
3.7.1. Viestinnän ja retoriikan semiotiikka (Sem 33.4.1), 5 op	37		
3.7.2. Johtajuuden semiotiikka (Sem 33.4.2), 5 op	38		
3.7.3. Yrityksen semiotiikka (Sem 33.4.3), 5 op	38		

MITÄ ON SEMIOTIIKKA?

Termi 'semiotiikka' on peräisin kreikankielen sanasta *σημειον*, joka tarkoittaa merkkiä. Semiotiikka – ja aiemmin sen rinnalla esiintynyt 'semiologia' – tarkoittaa siis tiedettä joka tutkii merkkejä, niiden elämää ja käyttöä. Kaikkein ilmeisimpiä meitä ympäröiviä merkkejä ovat kielen sanat, musiikin sävelet, visuaaliset viestit, mainokset, logot, liikennemerkkit, koneiden lähettämät signaalit, kansallisuustunnukset, mittarinlukemat, arvomerkit, vaatteet, käyttäytyminen, brandit, median ja markkinoinnin tuotteet ym.

Mutta semiotiikka ei tutki vain tällaisia konkreettisia ja korostuneita merkkejä, vaan ylipäättään kaikkea merkeillä tapahtuvaa viestintää ja siinä välittyviä merkityksiä. Näin semiotiikka avautuu yhtäältä kommunikaation tutkimukseen, joukkoviestintään, tietokoneavusteiseen tutkimukseen ja toisaalta filosofiaan, kognitiotieteisiin, lingvistiikkaan, estetiikkaan, etiikkaan, teologiaan, yhteiskuntatieteisiin – kaikille tieteenaloille, jotka koskettavat merkityksen ongelmaa. Viime kädessä ihminen ajattelee merkeillä. Nykyisen biosemiotiikan mukaan kaikki elävät organismit toimivat eräänlaisina merkkiprosesseina.

Semiotiikan kenttä näyttää siis loputtoman laajalta, mutta tapa, jolla se ilmiötä tutkii on yhtenäinen ja ilmenee usein eksaktina metodologiana ja omana metakielenään. Nykyisin ollaan sitä mieltä, että semiotiikka ei ole pelkkä lähestymistapa, vaan oma tieteenalansa. Sen historia juontaa juurensa antiikin filosofiaan, josta lähtien voidaan erottaa neljä pääsuuntausta: **filosofinen** merkkien tutkimus alkaen antiikin stoalaisista ajattelijoista, jatkuen kirkkoisilla keskiajalla ja edelleen John Locken kautta anglosaksisen maailman suureen semiotikkoon Charles S. Peirceen (1834–1914); **lingvistinen** merkkitiede on pitänyt puhuttua ja kirjoitettua kieltä semiotiikan lähtökohtana – tämän alan klassikko oli Sveitsissä ja Ranskassa vaikuttanut Ferdinand de Saussure (1857–1913), josta ns. eurooppalainen semiotiikka on enimmäkseen lähtöisin. **Empiirinen** semiotiikka sai alkunsa antiikin lääketieteestä: lääkäri joka tutki taudin oireita eli merkkejä oli 'semiootikko'. Sittemmin empiirinen tutkimus kattaa monia alueita neuro- ja kognitiotieteistä erilaisten merkkikäytäntöjen soveltavaan tutkimukseen kuten mediatieteisiin. Viimeisin haara on balttilaisten Uexküllien perustama 'biosemiotiikka' joka tutkii organismien elämää

suhteessa niiden ympäristöön, *Umweltiin*. Semiotiikan neljäs linja on **kulttuurin** semiotiikka, jonka merkittävin edustaja on ollut Juri Lotman ja hänen ympärilleen Tarttoon ja Moskovaan muodostunut koulukunta – se tutkii kulttuureja 'teksteinä' ja semiosfäärinä.

Semiotiikassa on ollut monia koulukuntia ja vaiheita, eikä siinä olla yksimielisiä siitä, onko sen peruskäsite 'merkki' rakenteeltaan kaksivai kolmijakoinen. Euroopassa semiotiikan historian vahvimpia suuntauksia oli 1960- ja 70-luvuilla vallinnut strukturalismi. Antropologi Claude Lévi-Straussin teorioista se levisi kaikkiin ihmistieteisiin ja johti mm. liettualaisranskalaisen Algirdas Julien Greimasin (1917–1992) perustamaan ns. Pariisin kouluun. Jotkut strukturalisteista muuntuivat ns. jälkistrukturalisteiksi ja saavuttivat maailmanmainetta mm. Yhdysvalloissa, kuten Julia Kristeva, Roland Barthes, Jacques Derrida ja Michel Foucault. Italiassa taas semiotiikan tähdeksi kohosi Umberto Eco (s. 1932), myös romaaneillaan alkaen Ruusun nimestä.

Nykyisin voi puhua 'uussemiotiikasta', joka ei sitoudu mihinkään kansalliseen tai muuhun koulukuntaan, vaan käyttää vapaasti semiotiikan pitkää perinnettä nyky-yhteiskunnassa ja tieteidenvälisessä kentässä ajankohtaisten ilmiöiden selvittämiseksi. Semiotiikka on siten luonteeltaan muuntumiskykyinen tieteenala, luonteeltaan innovatiivinen, interdisiplinäärinen ja kansainvälinen. Se on tutkijoiden kansainvälinen kieli.

Semiotikkoja Imatran kesäkongressissa (oik. Thomas A. Sebeok)

Semiotiikka organisoitui alkaen 1960-luvun lopulta lähinnä unkarilais-amerikkalaisen Professori Thomas A. Sebeokin (1921–2002) ansiosta. Tällä hetkellä semiotiikan oppituojeja on ympäri maailmaa ja sitä opetetaan kaikkialla. Tärkeimpiä keskuksia ovat Euroopassa semiotiikan oppiaineet mm. Pietarin Eurooppalaisessa yliopistossa, Tarton, Vilnan, Berliinin teknisen yliopiston, Odensen, Aarhusin, Lundin, Sofian (Bulgarian Uusi yliopisto), Bolognan, Barin ja lukuisten muiden Italian, Espanjan ja Ranskan sekä Itä-Euroopan korkeakoulujen laitoksissa. Kanadassa semiotiikan keskuksia on Toronton Victoria

MITÄ ON SEMIOTIIKKA?

Collegessa ja Montrealissa, latinalaisessa Amerikassa Meksikossa, Venezuelassa, Brasiliassa (erityisesti São Paulossa) ja Argentiinassa.

Suomessa semiotiikan historia palautuu mm. folkloristiikkaan, ns. Krohniin ja A. Aarnen koulukuntaan, josta sen vaikutuksia voi seurata moderniin narratologiaan eli kertomusten tutkimukseen. Suomalaisen semiotiikan taustana ovat olleet myös muut ihmistieteet antropologiasta filosofiaan, viimeisimpänä suuntauksena Eero Tarastin perustama ns. eksistentiaalisemiotiikka. Ensimmäisenä suomalaisena semiootikkona pidetään suomenruotsalaista kirjailijaa ja esseistiä Henry Parlandia (1908–1930), joka välitti mm. Venäjän formalistisen koulukunnan ajatuksia kulttuurikeskusteluimme.

Maassamme semiotiikkaa opetetaan nykyisin monessa korkeakoulussa, eniten kuitenkin Helsingin yliopistossa, jolla on 60 ov:n semiotiikan monitieteinen opintokokonaisuus. Semiotiikka on käytännössä houkuteluttu maahamme monia kansainvälisiä tutkijoita tohtori- ja postdoktoraalivaiheessa. Ratkaisevan tärkeä on ollut Imatran Kansainvälisen Semiotiikan Instituutin (International Semiotics Institute, ISI) panos. Se on tehnyt suomalaisen semiotiikan tunnetuksi kaikkialla maailmassa. ISI:n kesäkongressit ovat nykyisin kansainvälisesti tärkein ja laajin säännöllisesti järjestettävä alan tapahtuma. Käytännössä ne ovat pieniä semiotiikan 'maailmankongresseja' joka vuosi Imatralla. ISI on järjestänyt yli kymmenen vuoden ajan myös suomen-

Julia Kristeva ja Eero Tarasti Helsingissä 1996

kielisiä semiotiikan talvikouluja eri alojen jatkokoulutuksena. Se julkaisee kansainvälistä sarjaa 'Acta Semiotica Fennica' alan monografi-oita, väitöskirjoja ja antologioita varten. ISI:a johtaa prof. Eero Tarasti Helsingin yliopistosta ja sen sihteerinä toimii Imatralla Maija Rossi.

What is Semiotics?

The term “semiotics” comes from “σημειον”, the Greek word for “sign”. As generally conceived, a “sign” is anything that stands for or represents something. Semiotics – once and sometimes still called “semiology” – is the science that investigates the existence and usage of signs. Among the most obvious signs surrounding us are verbal languages, tones of music, visual messages, ads, logos, traffic signs, machine-generated sounds, national emblems, decorations, clothes, behavior, brands, products of media and marketing, and so on, seemingly ad infinitum.

Semiotics does not, however, study only such concrete and salient signs as those just listed. It also studies how signs acquire and transmit meanings. Hence semiotics plays a part in communication studies and computer-assisted research, as well as in philosophy, cognition, linguistics, aesthetics, ethics, theology, social sciences – that is to say, in all disciplines that deal with issues of meaning. At bottom, we can think only in signs, and according to biosemiotics, all living organisms function as various sign processes.

The field of semiotics may at first seem daunting, given all the different types of communicative signs that it tries to explain (a few of them listed above). In contrast to such variety, however, the methods by which semiotics approaches these various phenomena are unified and precise, sometimes approaching metalanguages of their own. Today’s scholars agree that semiotics is more than a mere tool or point of view applied to some wider fields of inquiry, but rather constitutes a discipline of its own. The history of semiotics dates back to the philosophy of antiquity (Plato, Aristotle), and even further, to the signs and portents spoken of in prophetic texts worldwide. From these early writings, one may discern four main lines of descent: (1) the philosophical study of signs, from ancient Stoic philosophers continuing through the Church fathers in the Middle Ages, and later from John Locke to the great semiotician of the Anglo-Saxon world, philosopher and polymath Charles S. Peirce (1834–1914). (2) The linguistic study of signs takes written and spoken language as the starting point for semiotic inquiry. Considered by many the “father” of semiotics, the main founding figure in this field was the Swiss

WHAT IS SEMIOTICS?

linguist Ferdinand de Saussure (1857–1913), from whose writings so-called European “semiology” originated. (3) Empirical semiotics was launched by medical science of antiquity: a physician who explored symptoms (signs) of a disease was a “semiotician”. Empirical study of the sign covers many fields, from neurosciences and cognitive studies to applied research of various sign practices such as media sciences. The latest branch of our subject is “biosemiotics”. Founded by members of the von Uexküll family, biosemiotics studies the life of organisms in relation to their environment, or Umwelt. (4) The fourth major type is cultural semiotics. This school of thought, formulated by scholars who followed and developed the teachings of Yuri Lotman in Tartu, examines cultures as texts, comprised of all the signs that make up the content of that culture’s “semiosphere” (total store of cultural signs).

Semiotics has many schools and has gone through many phases. Still, no general agreement has been reached on whether the “sign” is basically dyadic (signifier/signified) or triadic (object, sign, interpreting sign). One of the strongest movements in European semiotics was Structuralism, a dyadic way of conceptualizing the sign, which prevailed in the 1960’s and 1970’s. From the theories of the French anthropologist Claude Lévi-Strauss it expanded to all the human sciences and led to the foundation of the so-called Paris school by the Lithuanian-Frenchman Algirdas Julien Greimas (1917–1992).

Some structuralists, through their constant and novel interrogations of the sign, turned into “post-structuralists” in their divergence from mainline structuralist thought, and became quite famous, especially in the United States. We are thinking here of scholars such as Julia Kristeva, Roland Barthes, Jacques Derrida and Michel Foucault. Semiotics even gained populist attention through the work, both scholarly and fictional, of such writers as Umberto Eco (b. 1932), whose novels, beginning with *The Name of the Rose*, have brought both him and semiotics into international prominence.

Nowadays one can speak of “neosemiotics”, which is not bound with any national or other school, but freely exploits the long tradition of semiotics in order to elucidate current phenomena of modern society and sciences. Semiotics is an extremely supple and wide-ranging discipline, one that is innovative, interdisciplinary, and universal in scope. It has become an international language of scholars.

Semiotics became institutionalized at the end of the 1960’s mostly thanks to the Hungarian-American semiotician Thomas A. Sebeok, who instituted the internal center of semiotics and linguistics at Indiana University. Nowadays chairs of semiotics departments can be found all over the world, and the subject is taught at most institutions of higher learning. The most important centers in Europe are the departments of semiotics at the universities of Tartu, Vilnius,

WHAT IS SEMIOTICS?

St. Petersburg, Berlin, Odense, Aarhus, Lund, Sofia (New Bulgarian University), Bologna and Bari, along with the ongoing research at Italian, Spanish, French, Belgian and East European universities. In Canada, the center of semiotics can be found at Victoria College of Victoria University in Toronto, and at the University of Montreal; similar institutes are located in Latin America, especially in Mexico, Venezuela, Brazil (particularly in São Paulo), and Argentina.

*Tutkijoita seminaarissa "Greimasin perintö", Imatralla 2002 /
Scholars in the seminar of "After Greimas" at Imatra 2002*

In Finland, the history of semiotics dates back to, among others, folklorists and the so-called Finnish school of the Krohns and of A.

Aarne and its impact can be felt even in modern narratology. The background of Finnish semiotics consists in other human sciences, ranging from anthropology to philosophy to the so-called "existential semiotics" founded by Eero Tarasti. The first semiotician in Finland was the Finnish-Swedish writer and essayist Henry Parland (1908–1930) who, among other things, championed the ideas of Russian formalists among Finnish intellectuals.

In Finland, semiotics is now taught at many universities, yet mostly at Helsinki University, which has a multidisciplinary study program in semiotics. This program has drawn many international scholars to Helsinki, both in doctoral and postdoctoral phases of research. Decisive to the development of semiotics in Finland was the foundation of the International Semiotics Institute (ISI) at Imatra in Eastern Finland in 1988. Since then it has organized annual, international summer schools and congresses, and it publishes the international monograph series *Acta Semiotica Fennica*. These events number among the largest and most regularly held semiotic gatherings in the entire world.

MITÄ ON SEMIOTIIKKA?

SUPPEA HISTORIIKKI

semiotiikka Suomessa

1971 Helsingin yliopiston eri tiedekuntien opiskelijoiden lukupiiri perustaa 'struktuurismiryhmän'

1974 Ensimmäinen suomalainen semiotiikan antologia ilmestyy: *Strukturalismia, semiotiikkaa, poetiikkaa* (Gaudeamus)

1979 Suomen Semiotiikan Seura perustetaan

1981 Ensimmäinen semiotiikan seuran symposium Helsingissä

1982 Synteesi-lehti alkaa ilmestyä

1983 Toinen semiotiikan seuran symposium Jyväskylässä

1986 Ensimmäinen symposium Imatralla

1988 International Semiotics Institute (ISI) perustetaan Imatralle

1990 Acta Semiotica Fennica -julkaisusarja perustetaan

1990 Ensimmäinen suomenkielinen semiotiikan johdantokurssi järjestetään Helsingin yliopiston kaikkien tiedekuntien opiskelijoille

1990 Semiotiikan talvikoulut käynnistyvät Imatralla

1995 ISISS (International Summer Institute for Semiotic and Structural Studies) siirretään Torontosta Imatralle

1996 Semiotiikan opintokokonaisuus perustetaan HY:n Humanistiseen tiedekuntaan

1998 Acta Semiotica Fennicaa aletaan julkaista yhteistyössä Indiana University Pressin kanssa

2000 HY:n opintokokonaisuus laajenee 60 ov:oon

2000 Semiotiikka saa pooliprofessorin ja sitä hoitavat professorit John Deely (Houston) ja Vilmos Voigt (Budapest)

2002 Kymmenen suomalaisen yliopiston edustajat kokoontuvat ja allekirjoittavat Semiotiikan verkostoyliopiston aiesopimuksen

2003 Etelä-Suomen lääninhallitus myöntää varat ESR-rahastosta Semiotiikan verkostoyliopiston perustamiselle Suomeen vuosille 2004–2007

SEMIOTICS IN FINLAND

a concise history

- 1971 A number of students of many disciplines at the University of Helsinki establishes the "Structuralism Group".
- 1974 The first Finnish anthology of semiotics appears: *Strukturalismia, semiotiikkaa, poetiikkaa* (Gaudeamus).
- 1979 Foundation of the Semiotic Society of Finland
- 1981 First symposium of the Society in Helsinki
- 1982 The journal *Synteesi* is launched, for research of interrelations among the arts, becoming the main channel for publishing of semiotics in Finnish.
- 1983 Second symposium of the Society, held at Jyväskylä
- 1986 First symposium in Imatra
- 1988 International Semiotics Institute (ISI) is founded at Imatra.
- 1990 The international publishing series *Acta Semiotica Fennica* is founded
- 1990 The first introductory course to semiotics is organized and given in Finnish to all faculties of Helsinki University.

1995 ISISS (International Summer Institute for Semiotic and Structural Studies) is moved from Toronto to Imatra.

1996 The study program of semiotics is founded at the Faculty of Arts, University of Helsinki.

1998 Acta Semiotica Fennica appears in cooperation with Indiana University Press.

2000 First temporary chairs of semiotics at Helsinki University are held by John Deely (Houston) and Vilmos Voigt (Budapest).

2002 Representatives of ten Finnish universities sign a contract to create the university network of semiotics.

2003 The State Provincial Office of Southern Finland is granted funding from the European Social Fund in order to establish the Network University of Semiotics, with Imatra as its center, for the years 2004–2007.

SEMIOTIIKAN VERKOSTOYLIOPISTO

Semiotiikan verkostoyliopiston talous- ja toimintasuunnitelma I vaihe 2003–05, II vaihe 2006–07

Semiotiikan verkostoyliopisto on 10 suomalaisen yliopiston yhteistoiminnan muoto, (tilanne aloitettaessa syksyllä 2003, myöhemmin verkostoon voi liittyä lisää yliopistoja). Tehtävänä on järjestää semiotiikan monitieteinen perus- ja jatkokoulutus sekä edistää semiotiikan tutkimusta. Verkostoyliopisto seuraa semiotiikassa tapahtuvaa kehitystä ja levittää tietämystä jäsenyliopistoilleen. Semiotiikan verkostoyliopisto perustuu siinä mukana olevien yliopistojen välillä 27.1.2003 allekirjoitettuun aiesopimukseen ja talven 2003–2004 aikana solmittuun sopimukseen. Semiotiikan verkostoyliopisto yhdistää yliopistoissa olevan semiotiikan tieteellisen tutkimuksen, opetuksen ja osaamisen. Se antaa opiskelijalle perusteelliset tiedot eri tieteenaloilla tehtävästä semiotiikan tutkimuksesta ja tuo osaamista ja innovaatioita ympäröivään yhteiskuntaan.

Semiotiikan verkostoyliopiston suunnittelu käynnistyi Imatran Kansainvälisen Semiotiikan Instituutin koordinoimana kehittämishank-

keena syyskuussa 2003. Toiminta tapahtuu Etelä-Suomen lääninhallituksen ja Euroopan unionin sosiaalirahaston rahoittamana kehittämisprojektina.

Semiotiikan verkostoyliopiston monitieteinen toteutus on kansainvälisestikin innovatiivinen tapa kehittää yliopistojen semiotiikan tutkimusta ja opetusta. Verkostoyliopistossa ovat mukana Helsingin yliopisto, Imatran Kansainvälinen Semiotiikan Instituutti, Joensuun yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Lapin yliopisto, Matkailualan verkostoyliopisto, Oulun yliopisto, Taideteollinen korkeakoulu, Tampereen yliopisto, Teatterikorkeakoulu ja Vaasan yliopisto.

OPINTOJEN RAKENNE

Opetus toteutetaan verkostoyliopistona, jossa opiskelijat ovat jäsenyliopistojen opiskelijoita. Kukin verkostossa mukana oleva yliopistoyksikkö vahvistaa vuosittain semiotiikan opetussuunnitelman

verkostoyliopiston johtajan esityksestä. Näin opinnot tulevat koko yliopiston opetusohjelmaan. Verkosto-opintoihin voi sisältyä verkostoyliopiston jäsenyliopistoyksiköiden opetussuunnitelmissa jo olevia opintojaksoja.

Verkostoyliopiston opintokokonaisuuteen sisältyvät semiotiikan teelliset opinnot jakautuvat perus-, aine- ja syventäviin opintoihin. Opetussuunnitelma on tehty huomioiden uusi kaksiportainen tutkintorakenne. Lisäksi tarjotaan jatko-opiskelijoille suunnattuja opintojaksoja. Opiskelija voi sisällyttää verkostoyliopistossa suorittamansa semiotiikan opinnot korkeakoulututkintoonsa, (HuK ja FM tutkinnot), joko sivuaineopintoina (perus- ja aineopinnot) tai integroituna muiden aineiden arvosanaopintoihin (syventävät ja jatkoopinnot). Tarkempaa tietoa sisällyttämisestä opiskelija saa oman tiedekuntansa opintosihteeriltä. Opintojen pohjana ovat suoritukset siinä yliopistossa, johon opiskelija on kirjoittautunut pääaineopiskelijaksi (= oma yliopisto).

Semiotiikan opiskelijoita kesäkongressissa Imatralla

Tavoitteena on lisäksi, että mahdollisimman moni semiotiikan verkostoyliopiston opiskelijoista saa omalta professoriltaan luvan laatia pääaineessaan semiotiikkaan tukeutuvan pro gradu-tutkielman. Näin opiskelija valmistuu omasta yliopistostaan pääaineessaan semiotiikkaan suuntautuneena filosofian, kauppatieteiden, maatalous-metsätieteiden tai yhteiskuntatieteiden jne. maisterina. Opinnäytetyön ohjaajana voi toimia oman pääaineen opettajan lisäksi semiotiikkaan erikoistunut verkostoyliopisto-opettaja.

OPISKELIJAT

Johtoryhmä valitsee vuosittain verkostossa mukana olevien yliopistojen opiskelijoista 50 opiskelijaa, joista 30 perusopintoihin ja 20 erillisopintoihin.

Valintakriteerit ovat: opiskelija on verkostoyliopiston jäsenyliopiston opiskelija, opiskelijalla on vähintään yhden lukuvuoden opinnot omassa yliopistossaan ja opiskelija suorittaa ensimmäistä korkeakoulututkintoaan. Valinnassa otetaan ensisijaisesti huomioon opiskelijan aktiivisuus (suoritetut opintoviikot/läsnäolokuukaudet), toiseksi motivaatiotekijät

SEMIOTIIKAN VERKOSTOYLIOPISTO

ja kolmanneksi aiemmat semiotiikanopinnot. Semiotiikan verkostoyliopiston johtoryhmä pyrkii valittaessa opiskelijoita huomioimaan eri tieteenalojen opiskelijaedustuksen. Helsingin yliopistossa semiotiikkaa opiskeleville verkostoyliopiston johtaja voi myöntää erillisopinto-oikeuden erikseen sovittaviin opintojaksoihin. Lisäksi johtaja voi ottaa opiskelijoita verkostoyliopiston ulkopuolelta suorittamaan opintoja joko avoimessa yliopistossa, täydennyskoulutuksena tai kansainvälisten yhteistyösopimusten pohjalta.

Jatko-opintoihin voivat hakeutua ne jäsenyliopistossa jatko-opinto-oikeuden saaneet opiskelijat, joiden tutkimus käsittelee semiotiikkaa. Opiskelijan tulee voida liittää semiotiikan verkostoyliopiston opinnot osaksi jatko-opintoja.

OPETUS

Opetuksen keskeiset periaatteet ovat monitieteisyys, kansainvälisyys, tieteiden ja käytännön vuorovaikutus sekä opetuksen monimuotoisuus.

Monitieteisyys on toiminnan perusta; sekä opiskelijat että opettajat ovat eri tieteenaloilta. Koulutusjaksoissa semiotiikkaa tarkastellaan mm. seuraavien tieteenalojen näkökulmasta: biotieteet, historian tutkimus, kulttuuritieteet, kirjallisuustiede, kieli- ja käännöstiede, lääke-

tiede ja psykiatria, hallinto-, markkinointi- ja viestintätieteet, musiikkitiede, taiteiden tutkimus, talous- ja yhteiskuntatieteet sekä arkkitehtuuri ja ympäristötieteet.

Kansainvälisyys on semiotiikan alalla keskeinen elementti. Se toteutuu opiskelijavaihdon kautta ja käyttämällä opettajina semiotiikan ulkomaisia tutkijoita sekä osallistamalla semiotiikantutkimuksen ja -opetuksen kansainvälisiin hankkeisiin.

Opetuksen monimuotoisuus merkitsee erilaisten opetus- ja työmuotojen soveltamista verkostoyliopiston tarjoamassa opetuksessa. Opetus järjestetään moduulimuotoisesti intensiiviopetuksena ja etäopetuksena. Intensiivijaksot mahdollistavat opettajien ja opiskelijoiden vuorovaikutuksen, vahvistavat opetuksen monitieteisyyttä ja rakentavat yhteyksiä elinkeinoelämään ja ympäröivään yhteiskuntaan. Etäopetuksen välineenä on semiotiikan verkostoyliopiston kotisivun toimiva oppimisympäristö (www.semiotics.fi).

Semiotiikan verkostoyliopiston opetusta kehitetään osana virtuaaliyliopistoa yhteistyössä mm. avoimen yliopiston ja muiden verkostoyliopistojen kanssa.

JOHTORYHMÄ

Kukin verkostossa mukana oleva yliopisto nimeää johtoryhmään yhden jäsenen ja hänelle varajäsenen projektin ajaksi. Opiskelijat valitsevat joukostaan edustajan ja hänelle varajäsenen johtoryhmään. Lisäksi johtoryhmään kuuluu Imatran Kansainvälisen Semiotiikan Instituutin edustajat. Johtoryhmä hyväksyy vuosittaisen opetus- ja toimintasuunnitelman sekä valitsee opiskelijat ja valmistelee henkilöstönimitykset. Projektia koordinoi ja henkilöstö- ja taloushallinnosta vastaa Imatran Kansainvälinen Semiotiikan Instituutti.

TOTEUTUS JA KÄYTÄNNÖN JÄRJESTELYT

Semiotiikan verkostoyliopiston toteutuksesta ja koordinoinnista vastaa Imatran Kansainvälinen Semiotiikan Instituutti. Semiotiikan verkostoyliopiston henkilökuntaan kuuluvat johtaja, hallintojohtaja, tutkimusjohtaja ja toimisto/opintos sihteeri.

Intensiivijaksot pidetään pääsääntöisesti Imatralla. Intensiivijaksot kestävät kerrallaan 2–5 päivää. Opintojen suorittaminen edellyttää intensiiviopetukseen osallistumista. Osa jaksoista on valinnaisia ja osa voidaan suorittaa kokonaan etäopetuksena. Opinnot suoritetaan yleensä neljän lukuvuoden aikana.

Semiotiikan verkostoyliopiston kotisivu toimii verkoston sähköisenä opintotoimistona, jonka kautta pääosin tiedotetaan. Opiskelijat ilmoittautuvat opintojaksoille kotisivun kautta.

OPINTOJEN REKISTERÖIMINEN JA**SUORITUSMERKINNÄT**

Imatran Kansainvälinen Semiotiikan Instituutti ylläpitää yhdessä Helsingin yliopiston kanssa verkostoyliopiston opiskelijaluetteloa ja kirjaa opintosuoritukset opiskelijarekisteriin. Verkostoyliopistossa tehdyt suoritukset ilmoitetaan emoyliopistolle, joka kirjaa suoritukset opiskelijan omaan tutkintoon. Opinnot lukee hyväksi ja arvosanamerkinntä antaa pääsääntöisesti se tiedekunta, jossa opiskelija on pääaineopiskelijana.

KUULUSTELUT JA ARVOSTELUT

Tentit järjestetään samanaikaisesti Helsingissä, Imatralla, Joensuussa, Jyväskylässä, Oulussa, Rovaniemellä, Savonlinnassa, Tampereella ja Vaasassa. Tenttiajat ilmoitetaan lukukausien alussa. Tenttiin ilmoitaututaan toimittamalla tenttikuoret verkostoyliopiston toimistoon Imatralla kaksi viikkoa ennen tenttiä. Kuulustelut arvostellaan asteikolla 1–3, tai hyväksytyt/hylätyt.

KORVAAVUUDET

Semiotiikan verkostoyliopiston opintojaksoja on mahdollisuus korvata kansainvälisen vaihdon aikana ulkomaisessa yliopistossa suorituilla vastaavilla semiotiikan opinnoilla. Korvaavuusmerkinnän antaa vastuuopettaja ja sen valmistelee hänelle päätöstä varten opintosihtheeri opiskelijan antaman selvityksen pohjalta.

SEMIOTIIKAN VERKOSTOYLIOPISTO

KURSSIKIRJALLISUUS

Opintovaatimuksissa mainittu kirjallisuus on kokonaisuudessaan saatavilla Imatran kaupungin pääkirjastossa sijaitsevasta semiotiikan käsikirjastosta ja osin verkostossa mukana olevien yliopistojen kirjastoista.

KUSTANNUKSET OPINTOJEN AIKANA

Opetus ja opetusmateriaali ovat maksuttomia opiskelijoille. Intensiivijaksojen aikana opiskelijan omavastuu majoituksesta on noin 14 euroa/vrk. Ruokailut järjestetään opiskelijahintaan. Mikäli opiskelija intensiivijaksolle ilmoittaututtuaan jää pois ilman pätevää syytä (sairaus tms.), hänen tulee maksaa verkostoyliopistolle peruutuksesta mahdollisesti aiheutuvat kulut.

KANSAINVÄLINEN TOIMINTA, PÄÄOSIN VAIHE II

Verkostoyliopisto kutsuu säännöllisesti ulkomaisia opettajia luennoimaan ja tukee omien opettajiensa kansainvälisiä suhteita. Vuosittain järjestetään vähintään yksi kansainvälinen kesäkoulu semiotiikan alalta. Semiotiikan verkostoyliopiston opiskelijavaihto järjestyy jäsenyliopistojen omien vaihtojärjestelmien kautta. Verkostoyliopisto kokoaa tietoa ulkomaisista yliopisto-ohjelmista ja edistää opiskelijoidensa vaihtoa ja tutkimusyhteistyötä ulkomaisten yliopistojen kanssa. Verkosto osallistuu sekä opetuksen että tutkimuksen kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin. Verkoston tehtävänä on edistää opettajien-

sa semioottisen tutkimuksen ja semiotiikan alan opetuksen kansainvälisiä kontakteja.

JATKO-OPINNOT JA TUTKIMUSTOIMINTA, VAIHE II

Verkosto tukee jäsenyliopistoissa tapahtuvaa semiotiikan jatkokoulutusta järjestämällä semiotiikan jatko-opetusta. Verkostoyliopiston opettajakunta ohjaa semiotiikkaa käsittelevien lisensiaatintöiden ja väitöskirjojen tekoa ja muuta tohtorintutkintoon liittyvää koulutusta semiotiikan tutkijakouluna. Tutkimustoimintaa toteutetaan kiinteässä yhteistyössä ympäröivän yhteiskunnan kanssa.

JULKAISUTOIMINTA, PÄÄOSIN VAIHE II

Semiotiikan julkaisutoiminta koostuu semiotiikan johtoryhmän, opettajakunnan, opiskelijoiden ja koordinaatioryhmän julkaisutoiminnasta. Verkostoyliopistolla on oma julkaisusarja.

ARVIOINTI JA TULOKSELLISUUS

Opintoviikot kirjautuvat sen tiedekunnan hyväksi, jossa opiskelija opiskelee pääainettaan. Tuloksellisuutta arvioidaan suoritettujen opintopisteiden vuosikertymän ja verkoston opiskelijoiden semiotiikkaa käsittelevien opinnäytteiden vuosittaisen määrän perusteella. Muina arviointikriteereinä ovat verkostoyliopiston toimivuus ja tieteellinen julkaisutoiminta. Opiskelijoilta ja opettajilta pyydetään palautetta säännöllisesti.

SEMIOTIIKAN VERKOSTOYLIOPISTON RAHOITUS

Semiotiikan verkostoyliopistoprojekti toimii Euroopan unionin sosiaalirahaston ja Etelä-Suomen lääninhallituksen hankerahoituksella.

1. PERUSOPINNOT (Sem 10), 25 op

Opintojen mitoituksessa käytetään alla opintoviikon (ov) sijasta opintopistemitoitusta (ECTS = European Credit Transfer System) Bologna-prosessin, eli uuden kaksiportaisen tutkinnon mitoitusten mukaisesti. Karkeasti laskien 2 opintoviikkoa = 3 opintopistettä. Opintopiste määräytyy sen mukaan, kuinka paljon opintojaksossa on kontaktitunteja, opiskelijan omaa työpanosta, esseitä jne. Minimi opintopistemäärä kurssia/jaksoa kohti on 3 op.

I PERUSOPINNOT (Sem 10), 25 op

TAVOITE

Semiotiikan verkostoyliopiston perusopinnot kokonaisuus koostuu vähintään 25 op:n kokoisesta suorituksesta alla mainituista opintojaksoista tai sopimuksen mukaan niitä korvaavista aineopintotason tai muista suorituksista. Opintojen suoritusjärjestys on vapaa, mutta on tarkoituksenmukaista aloittaa **Sem11 Johdatusta semiotiikkaan I: peruskäsitteet jaksosta** (4 op), jotta semiotiikan keskeinen teoria ja terminologia sekä yleinen lähestymistapa tulevat tutuiksi. Perusopinnoista on mahdollista suorittaa myös vähintään 10 op:n suuruisen puoliarvosana, joka koostuu em. johdantojaksosta sekä kolmesta valinnaisesta perusopinnot jaksosta tai sopimuksen mukaan niitä korvaavista jaksoista.

Korvaavuuksien kelpoisuudesta voi kysyä Helsingin yliopistosta Professori Eero Tarastilta eero.tarasti@helsinki.fi, Professori Pirjo Kukkoselta pirjo.kukkonen@helsinki.fi tai Helsingin yliopiston semiotiikan opintojen koordinaattorilta Jussi Tuoviselta jussi.m.tuovinen@helsinki.fi.

OPETUSMUODOT

Opiskelu toteutetaan joko intensiiviopetuksena tai monimuotoisena verkko-opetuksena, (verkkoluentoja, tehtäviä, ryhmätöitä), kirjallisuus ja henkilökohtainen opintojen ohjaus.

1.1. JOHDATUSTA SEMIOTIIKKAAN I: PERUSKÄSITTEET, (SEM 11), 4 OP

Jakso perehdyttää semiotiikan perusteisiin, tärkeimpiin koulukuntiin ja käsitteisiin (mm. temaattinen jäsenys, peruskäsitteet ja lähtökohdat; merkki, merkkisysteemi, kieli, konteksti, teksti, kertomus, kommunikaatio, diskurssi, kognitio).

Kirjallisuus:

M. Danesi, Sign, thought, and culture: a basic course in semiotics ja joko

1. **H. Veivo – T. Huttunen**, Semiotiikka: merkeistä mieleen ja kulttuuriin tai

2. **E. Tarasti**, Johdatusta semiotiikkaan (s. 1–168) ja **J. Lotman**, Merkkien maailma (s. 149–156, 221–298).

Vastuuhenkilö: FT Harri Veivo, Helsingin yliopisto

1.2. JOHDATUSTA SEMIOTIIKKAAN II: KOULUKUNNAT JA FILOSOFISET PERUSTEET (SEM 12), 4 OP

Jaksossa tutustutaan semiotiikan eri koulukuntiin, niiden historiaan ja keskeisimpien edustajien näkemyksiin ja käsitteisiin sekä filosofisiin perusteisiin.

Kirjallisuus (valikoiden ja sopimuksen mukaan):

A. J. Greimas, Strukturaalista semantiikkaa;

K. Salosaari, Perusteita kertomuksen kielioppiin (opetusmoniste, Tampereen yliopisto, Taideaineiden laitos 25.10.1988); **E. Tarasti (toim.)**, Pariisin semioottisen koulukunnan esseitä.

F. Merrell, Peirce's semiotics now; **E. Tarasti**

ym., Synteesi 4/1998; **E. Tarasti (toim.)**
Ymmärtämisen merkit (s. 11–195, 354–401)

ja **E. Tarasti**, Esimerkkejä tai **E. Tarasti**,
Existential semiotics. Th. A. Sebeok, Signs:
an introduction to semiotics.

Vastuuhenkilö: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

1.3. JOHDATUSTA SEMIOTIIKKAAN III: SEMIOTIIKKA SUOMESSA (SEM 13), 3 OP

Jaksossa tutustutaan Suomessa harrastetun semiotiikan tutkimuksen historiaan ja nykypäivään; suomalaiset semiootikot, teoriat ja käytännöt, eksistentiaalinen semiotikka, semiotiikan opetuksen kehitys, verkostoyliopisto ym.

Kirjallisuus:

O. Parland, Tieto ja eläytyminen (s. 1–102);

E. Tarasti (toim.), Snow, forest, silence:
the Finnish tradition of semiotics;

E. Tarasti ym. Semiotica, vol. 87–3/4 (1991),
Special issue: Semiotics in Finland tai

E. Tarasti ym., Degrés no 68, hiver 1991, Sémiotiques
finlandaises ja **Th.A. Sebeok – J. Umiker-Sebeok**

(toim.), The semiotic sphere (s. 145–152); **E. Tarasti**

(toim.), Strukturalismia, semiotikkaa, poetiikkaa tai

Synteesi 2–4/1982, Suomalaista semiotikkaa tai

Synteesi 1–2/1988, Suomalaisuudesta.

Vastuuhenkilö: Professori Pirjo Kukkonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

I PERUSOPINNOT

1.4. JOHDATUS KIELEN JA VIESTINNÄN SEMIOTIIKKAAN (SEM 14), 4 OP

Jakso käsittelee kielitieteen ja semiotiikan suhdetta, kielen ja vallan kysymyksiä, erilaisia merkki- ja kieliteorioita sekä joukko- ja yhteisöviestinnän ilmenemismuotoja.

KIELI: Perehtyminen kielitieteen ja kommunikaatiotutkimuksen perusteisiin, aihepiirien semioottiseen tutkimukseen metodeineen sekä perinteiseen ja uudempaan tutkimukseen.

Kirjallisuus (valitaan n. 500 sivua):

- J. D. Culler**, F. de Saussure (141 s.); **B. Hatim–I. Mason**, Discourse and the translator (258 s.); **W. Nöth**, Handbook of semiotics (s. 3–134, 227–420); **N. Fairclough**, Language and power (259 s.); **J. Kalliokoski** (toim.), Teksti ja ideologia (238 s.).

Vastuuhenkilö: Professori Pirjo Kukkonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

VIESTINTÄ: Jaksossa tarkastellaan joukko- ja yhteisöviestinnän erilaisia ilmentymisiä semioottisesta näkökulmasta.

- Kirjallisuus (tarkempi kirjallisuus sopimuksen mukaan):
K. B. Jensen, The social semiotics of

mass communication; **J. Bignell**, Media semiotics: an introduction; **W. Leeds-Hurwitz**, Semiotics and communication.

Vastuuhenkilö: Professori Leif Åberg, Helsingin yliopisto

1.5. LUONNON, KULTTUURIN JA YHTEISKUNNAN SEMIOOTTISET KÄYTÄNTEET (SEM 15), 6 OP

Jaksossa käsitellään elollisen luonnon ja ympäristön, kulttuurin ja yhteiskunnan ilmiötä semioottisesta näkökulmasta. Psyko-sosiaalisten prosessien semioottinen dynamiikka ihmisillä ja eläimillä. Uexküll, Sebeok ja biosemiotiikka. Kulttuurin käsite, kulttuuri tutkimuskohdeena, kulttuurisemiotiikan peruslähtökohdat: Tarton-Moskovan koulu, Lotman, Bahtin, kulttuuriantropologia, yhteiskuntatieteellinen kulttuurintutkimus, sukupuolen semiotiikka, uskontojen semiotiikka.

LUONTO: Jaksossa tutustutaan elolliseen luontoon ja ympäristöön liittyviin semioottisiin kysymyksiin.

Kirjallisuus (valikoiden, tarkempi kirjallisuus ilm. myöhemmin): **J. Hoffmeyer**, Signs of meaning in the universe biosemiotica; **J. Hoffmeyer – C. Emmeche** (toim.), Semiotica vol 127 1/4(1999); **T. v. Uexküll**

ym., Endosemiosis, *Semiotica* vol 96 1/2 (1993 s. 5–51); **Th. A. Sebeok** (toim.), *Approaches to animal communication*; **Th. A. Sebeok** (toim.), *Biosemiotics: the semiotic web*; **J. v. Uexküll**, *Bedeutungslehre* (engl. *The theory of meaning*), *Semiotica* 42, 1 (1982, s. 25–82).

Vastuuhenkilö: Professori Matti Järvillehto, Oulun yliopisto

YHTEISKUNTA: Jakso käsittelee semiotiikan ja yhteiskuntatieteiden suhteita sekä sosiaalisten kysymysten semioottista tarkastelua.

Kirjallisuus: **M. Bergman**, *Meaning and mediation: toward a communicative interpretation of Peirce's theory of signs* ja joko

1) **R. Heiskala**, *Toiminta, tapa ja rakenne: kohti konstruktionistista synteesiä yhteiskuntateoriassa* ja sen ohella toinen seuraavista:

a) **R. Hodge & G. Kress**, *Social semiotics* tai

b) **P. Sulkunen & J. Törrönen** (toim.), *Semioottisen sosiologian näkökulmia: sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*; tai 2) **R. Heiskala**, *Society as semiosis: neostructuralist theory of culture and society*.

Vastuuhenkilö: Professori Pertti Ahonen, Tampereen yliopisto

KULTTUURI: Jakso perehdyttää Tarton ja Moskovan koulukunnan historiaan, sen keskeisimpien edustajien tärkeimpiin näkemyksiin ja käsitteisiin.

Kirjallisuus: **H. Bross-R. Kaufmann** (toim.), *Semiotics of culture* (s. 7–16); **A. Viikari** (toim.), *Intertekstuaalisuus* (s. 31–58); **A. Shukman**, *Literature and semiotics*; **J. M. Lotman**, *Universe of the mind*. (Venäjän kielellä lukuksia vaihtoehtoja.)

Vastuuhenkilö: Professori Pekka Pesonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

1.6 ANALYYSIKURSSI (SEM 16), 4 OP

Jaksossa perehdytään semioottisen analyysin perusteisiin; pienryhmäanalyysijä luennoijan johdolla, semiotiikan menetelmät, kongressien/vierailuluentojen seuraamista. Kirjallisuus ilmoitetaan kursilla.

Vastuuhenkilö: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

II AINEOPINNOT (Sem 20), 45 op

TAVOITE

Kuten perusopinnoissa, myös semiotiikan aineopinnoissa on mahdollista suorittaa joko vähintään 45 op:n suuruinen kokoarvosana tai vähintään 20 op:n suuruinen puoliarvosana. Aineopintojaksojen tavoitteena on yleisesti ottaen tarjota enemmän valinnanvaraisuutta kuin perusopinnoissa ja näin laajentaa semiotiikan teoreettisia ja metodologisia tietoja ja taitoja. Aineopintokokonaisuuteen kuuluu myös tieteellinen työskentely, seminaari ja kandidaatin tutkielma. Puoliarvosanan saa koota vapaasti alla mainituista aineopintojaksoista.

Opetusmuodot: Opiskelu toteutetaan joko intensiiviopetuksena tai monimuotoisena verkko-opetuksena, (verkkoluentoja, tehtäviä, ryhmätöitä), kirjatentit ja henkilökohtainen opintojen ohjaus.

2.1. SEMIOTIIKAN HISTORIA JA PERUSTEOKSET (SEM 21), 5 OP

Jaksossa tutustutaan semiotiikan ja sen lähitieteiden sekä semiotiikan aiheiden käsitteellistämisen historiaan antiikin filosofiasta 1800-luvulle, semiotiikan klassikkoteoksiin sekä nykytutkimukseen.

Kirjallisuus: (valikoiden esim.)

Platon, Kratylos; **D. S. Clarke**, Sources of semiotic (s. 0–57); **R.A. Markus**, Signs and meanings: worlds and text in ancient christianity tai **U. Eco**, Art and beauty in the middle ages; **J. Deely**, New beginnings (s. 0–147).

Vastuuhenkilö: FT Harri Veivo, Helsingin yliopisto

2.2. JOHDATUSTA SEMIOTIIKAN UUSIIN SUUNTAUKSIIN (SEM 22), 6 OP

Jakso tarjoaa mahdollisuuden perehtyä semiotiikan teorian ajankoh-taisiin kysymyksenasetteluihin sekä semiotiikan uusimpiin virtauksiin; kognitiiviseen, hermeneuttiseen ja eksistentiaaliseen semiotiikkaan, uussemiotikkaan ja semiotiikan suhteisiin lähitieteisiin.

Kirjallisuus (valitaan kaksi teosta):

U. Eco, Kant and the platypus; **M. Nänny & O. Fischer** (toim.), Form miming meaning:

iconicity in language and literature;

H. Ruthrof, Semantics and the body;

Th. A. Sebeok – M. Danesi, The forms of meaning.

Vastuuhenkilö: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

2.3. SEMIOTIIKAN KESKEISET SOVELLUSALAT I (SEM 23), 24 OP

Valitaan **kolme** alla olevista vaihtoehdoista. Kukin suuruudeltaan **4 + 4 op** (teoria + analysiosia)

2.3.1. LUONTO JA MIELI SOVELLUKSIINEEN (SEM 23.1), 4 + 4 OP

Jaksossa käsitellään elolliseen luontoon ja ympäristöön liittyviä semioottisia kysymyksiä.

LUONTO: Kirjallisuus (valikoiden ja tark. sopimuksen mukaan):

J. Hoffmeyer, Signs of meaning in the universe biosemiotica; **J. Hoffmeyer - C. Emmeche** (toim.), Semiotica vol 127 1/4 (1999); **T. v. Uexküll ym.** Endosemiosis, Semiotica vol 96 1/2 (1993 s. 5–51); **Th. A. Sebeok** (toim.), Approaches to animal

communication; **Th. A. Sebeok** (toim.), Biosemiotics: the semiotic web; **J. v. Uexküll**, Bedeutungslehre (engl. The theory of meaning), Semiotica 42, 1 (1982, s. 25–82).

Vastuuhenkilö: Professori Matti Järvillehto, Oulun yliopisto

MIELI: Jakso perehdyttää psykoanalyttisen teorian semiotiikkaa hyödyntävään suuntaukseen, jossa keskeisenä vaikuttajana on ollut psykoanalyytikko Jacques Lacan.

Kirjallisuus (valikoiden):

J. Lacan, Écrits: spegelstadiet och andra skrifter (kaksikielinen versio s. 165–247, on myös engl.); **J. Kristeva**, Revolution in poetic language (s. 21–106) sekä yksi jakso seuraavista:
1. **J. Derrida**, Writing and difference (s. 198-231) ja **M. Blonsky** (toim.), On signs (s. 236-258);
2. **J.-L. Nancy-P. Lacoue-Labarthe**, The title of the letter;
3. **H. J. Silverman** (toim.), Cultural semiosis;
4. **K. Silverman**, The subject of semiotics. 5. **O. Parland**, Tieto ja eläytyminen (s.103–169).

Vastuuhenkilö: VTM Pia Sivenius, Taideteollinen korkeakoulu

2.3.2. KIELI JA KULTTUURI

(SEM 23.2), 4 + 4 OP

Jakso keskittyy kulttuurintutkimuksen strukturalistisiin, jälkistrukturalistisiin ja semioottisiin suuntauksiin sekä sovelluksiin nyky-yhteiskunnan ongelmien tarkastelussa.

Kirjallisuus (valitaan kolme teosta seuraavista): **C. Lévi-Strauss**, *The savage mind*; **D. MacCannell**, *The tourist: a new theory of leisure class*; **J.-F. Lyotard**, *The postmodern condition*; **R. Barthes**, *Mytologioita*; **H. Broms**, *Paikan hengen semiotiikkaa*, **V. Ehrlich**, *Russian formalism* (s. 165–181, 219–236), **L. Niall**, *Postmodern literary theory* (s. 1–121) ja **H. Parland**, *Sägingteannat* (s. 156–163).

Vastuuhenkilöt: Professori Pirjo Kukkonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

2.3.3. TAIDE (SEM 23.3), 4 + 4 OP

Jakson tarkoituksena on antaa kuva semiotiikan mahdollisuuksista ja sovellutuksista eri taiteen aloilla.

Kirjallisuus:
O. Kristeller, *Renaissance thought and the arts* (s. 163–227); **J.-L. Nancy**, *Muses*; **R. Barthes**, *The responsibility*

of forms (s. 177–206); **E. Hatcher**, *Art as culture – an introduction to the anthropology of art*; **J. Bell**, *What is painting?* (s. 173–240); **D. Carroll**, *Paraesthetics. Foucault, Lyotard, Derrida*; *Tiede ja edistys* 4/1992 (s. 252–262); **A. Kuusamo**, *Kuvien edessä* (s. 231–243); **G. Della Volpe**, *Critique of taste* (s. 173–232).

Vastuuhenkilö: Dosentti Altti Kuusamo, Helsingin yliopisto

2.3.4. VIESTINTÄ, JOHTAJUUS JA ORGANISAATIO (SEM 23.4), 4 + 4 OP

VIESTINTÄ: Jaksossa tutustutaan viestinnän semioottiseen analyysiin. Kirjallisuus ilmoitetaan myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Professori Leif Åberg, Helsingin yliopisto

JOHTAMINEN JA ORGANISAATIO: Jaksossa käsitellään johtamisen ja johtajuuden semiotiikkaa sekä yrityskuvan ja tuotekuvan merkitysmallmaa.

Kirjallisuus: **Henri Broms**, **Henrik Gahmberg**: *Semiotics of Management*, Helsinki School of Economics Publications, **John Fiske** (1992): *Merkkien kieli*, Tampere, Vastapaino.

Henrik Gahmberg (1987): "Semiotic Tools for the Study of Organizational Cultures", in Thomas A. Sebeok & Jean Umiker-Sebeok (eds.), THE SEMIOTIC WEB '86. AN INTERNATIONAL YEARBOOK. Berlin 1987 Mouton de Gruyter.

Vastuuhenkilö: Professori Henrik Gahmberg,
Vaasan yliopisto

2.3.5. YHTEISKUNTA (SEM 23.5), 4 + 4 OP

Jakso perehdyttää yhteiskunnallisten merkitysjärjestelmien analyysiin kulttuurin, politiikan ja verkkojen aloilla. Kirjallisuus sopimuksen mukaan.

Vastuuhenkilö: Professori Pertti Ahonen,
Tampereen yliopisto

2.4. KANDIDAATIN TUTKINTO + PROSEMINAARI (SEM 24), 10 OP

Semiotiikan proseminaari

Proseminaari opastaa semiotiikan metodien ja käsitteiden itsenäiseen soveltamiseen; seminaariin osallistumisen lisäksi vaaditaan tutkielma semiotiikan alalta (n. 12–15 liuskaa). Seminaarin voi korvata osallistumalla johonkin alan kansainväliseen kongressiin kotimaassa tai ulkomailla.

Vastuuhenkilöt: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto + vastuuhenkilöt sovellusalan mukaisesti

III SYVENTÄVÄT OPINNOT

(Sem 30), 30 op

TAVOITE

Semiotiikan syventävien opintojen tavoitteena on syvälinen perehdyttäminen semiotiikan monitieteiseen alaan. Tieteellinen työskentely ja tutkimusongelmat ja -menetelmät painottuvat syventävien opintojen jaksossa. Ensisijainen kohde ovat perustutkinto-opiskelijat mutta myös jatko-opiskelijat. Kokonaisuus voidaan koota vapaasti ja väljästi opiskelijan omien intressien mukaisesti erilaisia suoritustapoja kannustaen. Opiskelija voi omassa pääaineessaan laatia pro gradu -tutkielman, jonka semioottisen metodologiasuuntauksen hänen pääaineensa ohjaaja hyväksyy.

OPETUSMUODOT

Opiskelu toteutetaan joko intensiiviopetuksena tai monimuotoisena verkko-opetuksena, (verkkoluentoja, tehtäviä, ryhmätöitä), kirjatentit ja henkilökohtainen opintojen ohjaus.

3.1. SEMIOTIIKAN FILOSOFIAA (SEM 31), 5 OP

Jaksossa syvennetään perusopinnoissa aloitettua filosofian ja semiotiikan välisten yhteyksien analysointia sekä käsitellään semiotiikan teoreettisia ja filosofisia perusteita.

Kirjallisuus (3 seuraavista sopimuksen mukaan):

N. Houser – C. Kloesel (toim.), *The essential Peirce* 1, (s. xix–108 ja 245–371); **M. Foucault**, *The order of things*; **S. Langer**, *Philosophy in a new key: a study in the symbolism of reason, rite, and art*; **K-O. Apel**, *From a transcendental-semiotic point of view*; **C. Morris**, *Foundations of the theory of signs*.

Vastuuhenkilö: VTL Mats Bergman, Helsingin yliopisto

3.2. SEMIOTIIKAN TEORiat JA MENETELMÄT (SEM 32), 5 OP

Jaksossa perehdytään semioottisiin teorioihin ja käytännön sovellusmenetelmiin. Jakso perehdyttää Charles S. Peircen semiotiikkaan alkuperäisten tekstien ja sovellutusten kautta.

Kirjallisuus:

N. Houser – C. Kloesel (toim.), *The essential Peirce*, osa 2 (luvut 1–3, 7, 18–23, 28 ja 32–33)

ja 2 jaksoa seuraavista:

1. **J. J. Liszka**, *A general introduction to the semeiotic of Charles S. Peirce*;
2. **F. Merrell**, *Peirce's semiotics now*;
3. **M. Fisch**, *Peirce, semeiotic, and pragmatism* (luvut 1, 10, 12–14 ja 16–22);
4. **M. Bergman**, *Meaning and mediation: toward a communicative interpretation of Peirce's theory of signs*, **E. Kilpinen**, "Mitä on semiotiikka" (Synteesi 4/1995) ja **S. Paavola**, "C. S. Peircen salapoliisimetodologian ja merkkiteorian relevanssi yhteiskuntatieteille", (*Sosiologia* 4/98).

Jakso perehdyttää myös ranskalaiseen jälkistrukturalistiseen ajatteluun.

Kirjallisuus (sopimuksen mukaan valitaan 3 seuraavista):

J. Derrida, *Positioita*; **J. Kristeva**, *Desire in Language*; **J. Baudrillard**, *Ekstaasi ja rivous*; **J.-F. Lyotard**, *Tieto postmodernissa yhteiskunnassa*.

Vastuuhenkilö: FT Harri Veivo, Helsingin yliopisto

III SYVENTÄVÄT OPINNOT

3.3. SEMIOTIIKAN KESKEISET SOVELLUSALAT II

(SEM 33), 15 OP

Valitaan kolme alla olevista vaihtoehdoista. Kukin suuruudeltaan 5 op.

3.4. LUONTO JA MIELI (SEM 33.1)

3.4.1. YMPÄRISTÖN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.1.1), 5 OP

Jakso käsittää luontoon ja ympäristöön liittyviä semioottisia kysymyksiä.

Kirjallisuus (valikoiden, sopimuksen mukaan):

J. Hoffmeyer, Signs of meaning in the universe biosemiotica; **J. Hoffmeyer-C. Emmeche** (toim.), Semiotica vol 127 ¼ (1999); **T. v. Uexküll ym.**, Endosemiosis, Semiotica vol 96 1/2 (1993 s. 5–51); **Th. A. Sebeok** (toim.), Approaches to animal communication; **Th. A. Sebeok** (toim.), Biosemiotics: the semiotic web; **J. v. Uexküll**, Bedeutungslehre (engl. The theory of meaning, Semiotica 42, 1 (1982, s. 25–82).

Vastuuhenkilö: Professori Matti Järvilehto, Oulun yliopisto

3.4.2. BIOSEMIOTIIKKA – BIOSEMIOTICS (SEM 33.1.2), 5 OP

This course within the biosemiotic area will focus on ethological/zoosemiotic questions.

Literature:

D. Martinelli, How musical is a whale? Toward a theory of zoömusicology; **M. Bekoff – D. Jamieson** (ed.). Interpretation and explanation in the study of animal behaviour; **Th. A. Sebeok**, The play of musement; Articles contained in www.zoosemiotics.helsinki.fi

Vastuuhenkilö: FT Dario Martinelli, Helsingin yliopisto

3.4.3. KOGNITIIVINEN SEMIOTIIKKA (SEM 33.1.3), 5 OP

Jaksossa perehdytään semiotiikan ja erilaisten kognitiotieteellisten lähestymistapojen yhteyksiin. Painopiste on siinä, miten ihminen konstruoi merkityksiä ja miten ihmisen kognitiiviset prosessit eli tiedonkäsittely liittyy siihen.

Kirjallisuus (2 tai 3 seuraavista sopimuksen mukaan):

A. Airola – H. J. Koskinen – V. Mustonen (toim.), Merkillinen merkitys; **R. Cummings**, Meaning and mental representation; **T.C. Daddesio**, On minds and symbols: the relevance of cognitive science for semiotics; **M. Danesi**, Giambattista Vico and the cognitive science enterprise; **Eysenck – Keane**, Cognitive psychology: a student's handbook, luvut 3, 7 ja 8; **G. Lakoff**, Women, fire, and dangerous things (s. 1-373); **G. Lakoff – M. Johnson**, Philosophy in flesh (s. 1–129, 337–568); **L. Talmy**, Toward a cognitive semantics, vol. I-II.

Vastuhenkilö: FL Jarmo Herkman,
Helsingin yliopisto

3.4.4. PSYKOANALYYTTINEN SEMIOTIIKKA (SEM 33.1.4), 5 OP

Jakso perehdyttää psykoanalyttisen teorian semiotiikkaa hyödyntävään suuntaukseen, jossa keskeisenä vaikuttajana on ollut psykoanalytikko Jacques Lacan.

Kirjallisuus:

J. Lacan, Écrits: spegelstadiet och andra skrifter (kaksikielinen versio s. 165–247, on myös engl.); **J. Kristeva**, Revolution in poetic language (s. 21–106)

sekä yksi jakso seuraavista:

1. **J. Derrida**, Writing and difference (s. 198-231) ja **M. Blonsky** (toim.), On signs (s. 236-258);
2. **J.-L. Nancy-P. Lacoue-Labarthe**, The title of the letter;
3. **H. J. Silverman** (toim.), Cultural semiosis;
4. **K. Silverman**, The subject of semiotics.
5. **O. Parland**, Tieto ja eläytyminen (s. 103–169).

Vastuhenkilö: VTM Pia Sivenius,
Taideteollinen korkeakoulu

3.4.5. LÄÄKETIETEEN SEMIOTIIKKA (SEM 33.1.5), 5 OP

Jakson tarkoituksena on johdattaa lääketieteen semiotiikan perusteisiin ja psykoanalyttisesti orientoituneeseen semiotiikkaan ja antaa kuva merkityksenannon ongelmasta näiden piirissä.

Kirjallisuus:

K. V. Staiano, Interpreting signs of illness;
B. E. Litowitz–P.S. Epstein (toim.), Semiotic perspective on clinical theory and practice (luvut Baer, Litowitz);
Th. A. Sebeok – E. P. Young (toim.), Biosemiotics (luvut Ots, Staiano); Semiotica 99 (1991: 3–4, s. 251–268); **E. A. Grosz**, Jacques Lacan: a feminist introduction; Psykoterapia 1991: 1–2/1991 (s. 48–60).

Vastuuhenkilö: LT Marja-Liisa Honkasalo,
Helsingin yliopisto

3.4.6. TIETEEN JA TEKNOLOGIAN SEMIOTIIKKA (SEM 33.1.6), 5 OP

Jaksossa tutustutaan semioottisiin näkökulmiin tieteen ja teknologian tutkimuksessa.

Kirjallisuus:

- 1) **D. Hess**, Science studies: an advanced introduction;
- 2) **B. Latour & S. Woolgar**, Laboratory life: the construction of scientific facts, tai **B. Latour**, Pandora's hope: essays on the reality of science studies ja
- 3) **K. Knorr Cetina**, Epistemic cultures: how the sciences make knowledge (valikoiden), tai **J. Pitt**, Thinking about technology: foundations of the philosophy of technology.

Vastuuhenkilö: VTM/KTM Tarja Knuuttila,
Helsingin yliopisto

3.5. KIELI JA KULTTUURI (SEM 33.2), 5 OP

3.5.1. LINGVISTINEN SEMIOTIIKKA (SEM 33.2.1)

Jakso käsittelee erilaisia ”kieliä” kielessä ja kielen ilmiöitä semioottisesta näkökulmasta, esim. kieleen, kulttuuriin ja kommunikaatioon liittyviä teoreettisia ja metodologisia ongelmia sekä retoriikan semiotiikkaa.

Kirjallisuus (valitaan n. 500 sivua.):

M. Lehtonen, Merkitysten maailma (300 s.); **M. Mälkiä–J. Stenvall**, Kielen vallassa (233 s.); **M. Varis**, Sumea kieli (283 s.); **K. Kajannes–L. Kirstinä** (toim.), Kirjallisuus, kieli ja kognitio; **S. Tuohimaa**, Kapina kielessä;
N. Fairclough (toim.), Critical language awareness (343 s.); **J. B. Thompson**, Ideology and modern culture (362 s.); **J. Blomstedt**: Retoriikkaa epäilijöille.

Vastuuhenkilö: Professori Pirjo Kukkonen,
Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

3.5.2. KÄÄNTÄMISEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.2.2), 5 OP

Jakso käsittelee erilaisia semioottisia teorioita ja menetelmiä kuvaamaan, selittämään ja tulkitsemaan kieltä, kulttuuria ja kommunikaatiota, etenkin kääntämisen näkökulmasta.

Kirjallisuus (valitaan kaksi teosta seuraavista):

Translation Translation, ed. **S. Petrilli**; **A. Chesterman**, Memes of translation; **D. L. Gorfée**, Semiotics and the problem of translation; **R. Oittinen**, I am me – I am other; **N. Fairclough**, Critical discourse analysis; **R. Oittinen**, Kääntäjän karnevaali; **S. Bassnett**, Teoksesta toiseen; **C.-A. Upton** (ed.), Moving target.

Vastuuhenkilö: Professori Pirjo Kukkonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

3.5.3. ETNOSEMIOTIIKKA (SEM 33.2.3.), 5 OP

Jaksossa paneudutaan etnosemiotiikan erityiskysymyksiin. Kirjallisuus ilmoitetaan myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Professori Vilmos Voigt, Eötvös Loránd yliopisto, Budapest

3.5.4. SUKUPUOLEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.2.4), 5 OP

Katsaus merkityksenannon ja sukupuolen välisiin yhteyksiin.

Kirjallisuus (valitaan kaksi teosta):

J. Kristeva, Puhuva subjekti (s. 1–20, 51–300); **T. De Lauretis**, Alice doesn't; **H. Cixous–C. Clement**, The newly born woman (ransk. La jeune née); **S. Heinämaa**, Ele, tyyli ja sukupuoli; **S. Heinämaa–M. Reuter–K. Saarikangas** (toim.), Ruumiin kuvia; **L. Irigaray**, Sukupuolieron etiikka; **K. Silverman**, The subject of semiotics; Merkityksenanto ja sukupuoli, Synteesi 4/1996, s. 2–78.

Vastuuhenkilö: Professori Anne Sivuoja-Gunaratnam, Turun yliopisto

3.5.5. USKONTOJEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.2.5), 5 OP

Jaksossa tutustutaan uskonnon merkkeihin kalliotaiteessa, pyhässä tilassa ja maisemassa sekä uskontojen omassa symboliikassa.

III SYVENTÄVÄT OPINNOT

Kirjallisuus:

J. Pentikäinen–T. Miettinen, Pyhän merkit kivessä;

S. E. Guthrie, The faces in the clouds. A new

theory of religion; **T. Sjöblom–T. Utriainen**

(toim.), Mikä ihmeen uskonto? Suomalaisten

tutkijoiden puheenvuoroja uskonnosta.

Vastuuhenkilö: Professori Juha Pentikäinen,

Helsingin yliopisto

3.5.6. POPULAARIKULTTUURIN SEMIOTIIKKA (SEM 33.2.6), 5 OP

Jaksossa tutustutaan populaarikulttuurin tutkimuksen semioottisiin perusteisiin.

Kirjallisuus (valikoiden ja sopimuksen mukaan):

U. Eco, The role of the reader (s. 144–172);

U. Eco, The open work (s. 180–216);

P. Brantlinger–J. Naremore (toim.), Modernity and mass culture (s. 1–21, 103–116, 203–223); **D. Strinati**,

An introduction to theories of popular culture

(s. 87–128); **L. Grossberg**, Mielihyvän kytkennät

(s. 34–171, 230–267); **J. Fiske**, Television culture;

P. Kukkonen, Ilon ja surun sointu. Folkloresta poploreen

tai **P. Kukkonen**, Tango Nostalgia. The Language of Love and Longing; **R. Barthes**, Mytologioita

Vastuuhenkilö: Professori Pirjo Kukkonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

3.5.7. YLEINEN KULTTUURISEMIOTIIKKA, 5 OP (ESIM. VENÄLÄINEN KULTTUURISEMIOTIIKKA) (SEM 33.2.7)

Jakso perehdyttää venäläiseen kulttuurisemiotiikkaan ja sen taustaan, sen tärkeimpien edustajien ajatteluun ja käsitteistöön.

Kirjallisuus:

Th.A. Sebeok–J. Umiker-Sebeok (toim.), The semiotic sphere, (luku S. Rudy, "U.S.S.R") tai

M. Fleischer, Die sowjetische Semiotik;

D.K. Danow, The thought of Mikhail Bakhtin;

A. Shukman (toim.), The semiotics of Russian culture. (Venäjän kielellä lukuisia vaihtoehtoja.)

Vastuuhenkilö: Professori Pekka Pesonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

3.5.8. MYYTTIEN TUTKIMUS (SEM 33.2.8), 5 OP

Jaksossa käsitellään erilaisten myyttien semioottisia merkkejä ja merkkijärjestelmiä.

Kirjallisuus: Ilmoitetaan erillisen luettelon mukaan.

Vastuuhenkilö: Professori Leif Åberg,
Helsingin yliopisto

3.5.9. ARJEN SEMIOTIIKKA (SEM 33.2.9), 5 OP

Kurssin tarkoituksena on tutustuttaa semioottiseen merkkiin ja sen toimintaan, erityisesti arjen ympäristössä esiintyviin merkkeihin. Päämääränä on kyky tunnistaa ja analysoida arjen merkkejä.

Kirjallisuus (soveltuvin osin):

H. Veivo – T. Huttunen, Semiotiikka. Merkeistä mieleen ja kulttuuriin; **A. Kuusamo**, Kuvien edessä. Esseitä kuvan semiotiikasta; **G. Sonesson**, Inledning till bildsemiotiken som vetenskap; Marketing and Semiotics. (Ed.) **J. Umiker-Sebeok; J.D. Johansen– S. E. Larsen**, Signs in Use.

Vastuuhenkilö: Professori Irma Sorvali,
Oulun yliopisto

3.5.10. RAJAN JA ALUEEN SEMIOTIIKKA (SEM 33.2.10), 5 OP

Jaksossa käsitellään rajan, alueen ja paikan semioottista analysointia ja sovelluksia.

Kirjallisuus: Ilmoitetaan myöhemmin

Vastuuhenkilö: Professori Eero Tarasti,
Helsingin yliopisto

3.6. TAITEEN ALALTA: (SEM 33.3.)

3.6.1. KIRJALLISUUDEN SEMIOTIIKKA (SEM 33.3.1), 5 OP

Jaksossa perehdytään kirjallisuudentutkimuksen semioottisiin suuntauksiin ja koulukuntiin, narratologiaan ja alan klassikoihin.

Kirjallisuus: **R. Barthes**, S/Z tai

U. Eco, The role of the reader;

M. Fludernik: Towards 'natural' narratology

tai **J. D. Johansen**: Literary discourse.

Vastuuhenkilö: FT Harri Veivo, Helsingin yliopisto

III SYVENTÄVÄT OPINNOT

3.6.2. VISUAALINEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.3.2.), 5 OP

Jakso perehdyttää kuvan ja visuaalisen merkityksenannon systeemeihin eri konteksteihin ja lähestymistapoihin.

Kirjallisuus (valikoiden):

A. Kuusamo, Kuvien edessä; **A. Kuusamo**, Tyylistä tapaan; **G. Sonesson**, Bildbetydelser; **M. O'Toole**, The language of displayed art; **R. Barthes**, Tekijän kuolema, tekstin syntymä (s. 133–156); **R. Barthes**, Image, music, text (s. 32–51); **K. P. F. Moxey**, The practice of theory; **R. Barthes**, L'obvie et l'obtus (on myös engl. teoksessa The responsibility of forms); **J. Lintinen** (toim.), Modernin ulottuvuuksia (s. 169-189, 209-238); **M. Bal – B. Norman**, Semiotics and art history (The art bulletin 73, 1991)

Vastuuhenkilö: Dosentti Altti Kuusamo,
Helsingin yliopisto

3.6.3. ARKKITEHTUURIN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.3.3), 5 OP

Jaksossa käsitellään arkkitehtuurin ja rakennetun ympäristön merkkejä ja merkkijärjestelmiä.

Kirjallisuus: Ilmoitetaan tarkemmin myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Dosentti Anne Stenros,
Teknillinen korkeakoulu

3.6.4. MUOTOILUN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.3.4), 5 OP

Jaksossa tutustutaan muotoilun ja visuaaliseen kulttuuriin semioottisesta näkökulmasta. Jakso suoritetaan osallistumalla erikseen ilmoitettavaan luento- ja / tai käytännön osallistuvaan opetukseen.

Kirjallisuus (valikoiden):

S. Vihma, Products as Representations. Publication Series of the University of Art and Design A 14, Helsinki, 1995; **R. Barthes**, Elements of Semiology. Cape Editions, London, 1967. Tarkempi kirjallisuus kurssin aikana.

Vastuuhenkilö: Yliassistentti Susann Vihma,
Taideteollinen korkeakoulu

3.6.5. ESITTÄVIEN TAITEIDEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.3), 5 OP

Jaksossa tutustutaan teatterin ja esittävän taiteen semiotiikkaan ja sen asemaan niiden tutkimuksessa.

Kirjallisuus:

E. Fischer-Lichte, Semiotics of theater;

K. Salosaari, The signs of the player: a solution (teoksessa Snow, Forest, Silence, toim. E. Tarasti, s. 274–288); **A. Helbo**, Theory of Performing Arts.

Sekä **P. Pavis**, Theatre at the crossroads of culture tai **P. Pavis** L'Analyse des spectacles, tai

S. Melrose, Semiotics of a dramatic text.

Vastuuhenkilö: Professori Pentti Paavolainen,
Teatterikorkeakoulu

3.6.6. MUSIIKIN SEMIOTIIKKA (SEM 33.3.6.), 5 OP

Jakso perehdyttää musiikin semiotiikan keskeisiin teoreetikoihin ja analyysimenetelmiin.

Kirjallisuus (valitaan kaksi teosta):

E. Tarasti, A theory of musical semiotics; **E. Tarasti** (toim.), Musiikin soivat muodot; **J.-J. Nattiez**,

Music and discourse; **R. Monelle**, Linguistics and semiotics in music; **R. S. Hatten**, Musical meaning in Beethoven; **E. Tarasti** (toim.), Musical signification.

Vastuuhenkilö: Professori Eero Tarasti,
Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

3.6.7. LIIKKUVAN KUVAN SEMIOTIIKKA (SEM 33.3.7), 5 OP

Jaksossa tarkastellaan liikkuvan kuvan semiotiikkaa pääasiassa elokuvaan ja videotaitteeseen keskittyen.

Kirjallisuus määritellään tarkemmin opetusjakson aikana.

Vastuuhenkilö: Professori Mauri Ylä-Kotola,
Lapin yliopisto

3.7. VIESTINNÄN, JOHTAJUUDEN JA ORGANISAATION SEMIOTIIKKA (SEM 33.4)

3.7.1. VIESTINNÄN JA RETORIIKAN SEMIOTIIKKA (SEM 33.4.1), 5 OP

Jaksossa tarkastellaan joukko- ja yhteisöviestinnän erilaisia ilmentymisiä semioottisesta näkökulmasta.

Kirjallisuus tarkemmin sopimuksen mukaan.

Vastuuhenkilö: Professori Leif Åberg,
Helsingin yliopisto

III SYVENTÄVÄT OPINNOT

3.7.2. JOHTAJUUDEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.4.2), 5 OP

Jaksossa käsitellään johtajuutta narratiivisen semiootikan näkökulmasta, erityisesti tarinoiden merkitystä.

Kirjallisuus:

Mika Aaltonen (1997): Suomalaisen johtamisen arvojen ja alkukuvien jäljillä? Myytit ja konnotaatiot lukiolaisten johtamiskäsityksissä. Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja, Sarja A-1:1997. **Jeromer Bruner** (1987): "Life As Narrative." Social Research, 54 (1987), 11-32.

Henrik Gahmberg (2003): Understanding in Organisations, teoksessa Tarasti, Eero (Ed.), Understanding / Misunderstanding.

Contributions to the Study on the Hermeneutics of Signs. Acta Semiotica Fennica XVI. Helsinki: Hakapaino. **Pekka Sulkunen & Juka Törrönen** (Toim.)(1997): Semioottisen sosiologian näkökulmia: Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys. Tampere: Gaudeamus.

Vastuuhenkilö: Professori Henrik Gahmberg,
Vaasan yliopisto

3.7.3. YRITYKSEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.4.3), 5 OP

Jaksossa tarkastellaan yritykseen liittyvien merkkien ja merkitysten ilmenemismuotoja. Kirjallisuus: Ilmoitetaan tarkemmin myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Professori Risto Harisalo,
Tampereen yliopisto

3.7.4. MARKKINOINNIN JA MAINONNAN

SEMIOTIIKKA (SEM 33.4.4), 5 OP

Jaksossa tutustutaan kulutuksen, merkkien ja tuotteiden semioottiseen analyysiin. Kirjallisuus sopimuksen mukaan.

Vastuuhenkilö: Professori Leif Åberg, Helsingin yliopisto

3.7.5. UUSMEDIAN JA DIGITAALISEN

KULTTUURIN SEMIOTIIKKA (SEM 33.4.5.), 5 OP

Jaksossa tietokonemediata tarkastellaan semioottisesti digitaalisen kulttuurin ilmiönä.

Kirjallisuus: **Mauri Ylä-Kotola & Mehdi Arai**: Uusmediatieteen perusteet.

Vastuuhenkilö: Professori Mauri Ylä-Kotola.

3.8. YHTEISKUNNAN ALALTA (SEM 33.5.)

**3.8.1. YHTEISKUNNAN SEMIOTIIKKA
(SEM 33.5.1), 5 OP**

Jakso käsittelee semiotiikan ja yhteiskuntatieteiden suhteita sekä sosiaalisten kysymysten semioottista tarkastelua sekä tulevaisuudentutkimiseen liittyviä kysymyksiä semioottisesta näkökulmasta.

Kirjallisuus (esim.):

M. Bergman, Meaning and mediation: toward a communicative interpretation of Peirce's theory of signs ja joko

1) **R. Heiskala**, Toiminta, tapa ja rakenne: kohti konstruktivistista synteesiä yhteiskuntateoriassa ja sen ohella toinen seuraavista:

a) **R. Hodge & G. Kress**, Social semiotics tai

b) **P. Sulkunen & J. Törrönen** (toim.),

Semioottisen sosiologian

näkökulmia: sosiaalisen todellisuuden

rakentuminen ja ymmärrettävyys;

tai

2) **R. Heiskala**, Society as semiosis:

neostukturalist theory of culture and society.

Vastuuhenkilö: Professori Risto Heiskala,

Jyväskylän yliopisto

**3.8.2. KULUTUKSEN SEMIOTIIKKA
(SEM 33.5.2.), 5 OP**

Jaksossa käsitellään kulutusta semioottisesta näkökulmasta. Kirjallisuus ilmoitetaan myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Professori Pertti Ahonen,

Tampereen yliopisto

**3.8.3. RAHAN JA TALOUDEN SEMIOTIIKKA
(SEM 33.5.3.), 5 OP**

Jaksossa käsitellään rahaan ja talouteen liittyvien merkkien semioottista tarkastelua.

Kirjallisuus ilmoitetaan myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Professori Pertti Ahonen,

Tampereen yliopisto

III SYVENTÄVÄT OPINNOT

3.8.4. POLITIIKAN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.5.4), 5 OP

Jaksossa keskitytään politiikan merkkien semioottiseen analyysiin. Kirjallisuus ilmoitetaan myöhemmin.

Vastuuhenkilö: Professori Pertti Ahonen,
Tampereen yliopisto

3.8.5. KASVATUKSEN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.5.5.), 5 OP

Jaksolla käsitellään mm. kasvatuksen, kasvatustieteen ja semiotiikan suhdetta sekä semioottista kasvatustutkimusta.

Kirjallisuus:

E. Pikkarainen (2004) Merkityksen ongelma kasvatustieteessä. Lähtökohtia pedagogisen toiminnan perusrakenteen semioottiseen analyysiin. (Acta Universitas Ouluensis Ser. E 69) Oulu: Oulun yliopisto. Lisäksi erikseen sovittavaa kirjallisuutta.

Vastuuhenkilö: KL/KT Eetu Pikkarainen, Oulun yliopisto

3.8.6. MATKAILUN SEMIOTIIKKA

(SEM 33.5.6), 5 OP

Jaksossa tarkastellaan matkailua semiotiikan näkökulmasta monitieteisenä yhteiskunnallisena, alueellisena ja yksilöllisenä ilmiönä.

Kirjallisuus (esim.):

G. Dann, The Language of tourism: a sociolinguistic perspective; The tourist as a metaphor of the social world, **G. Dann** (ed.).

Vastuuhenkilö: Professori Arvo Peltonen,
Joensuun yliopisto, Matkailualan verkostoyliopisto

3.9. OMA SEMIOOTTINEN PROJEKTI / VAPAITA SEMIOTIIKAN OPINTOJA (SEM 33.5.7), 5 OP

Erikseen sovittava kokonaisuus opiskelijan omalta tutkimusalalta, jossa hän soveltaa semioottisia menetelmiä ja näkökulmia tai aiemmin suorittamattomia semiotiikan opintojaksoja tai korvaavia suorituksia sopimuksen mukaan.

Vastuuhenkilö: Professori Eero Tarasti,
Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

IV SEMINAARI JA LOPPUTYÖ (Sem 40), 50 op

4.1. SEMINAARI (SEM 41), 10 OP

Tieteellinen työ ja seminaari opastavat syvälliseen semiotiikan teorioiden, metodien ja käsitteiden itsenäiseen soveltamiseen; seminaariin osallistumisen lisäksi vaaditaan yksi tai useampi tutkielma semiotiikan alalta (yht. n. 30 liuskaa). Seminaarin tai osia siitä voi korvata osallistumalla alan kansainvälisiin kongresseihin kotimaassa tai ulkomailla.

Vastuuhenkilö: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

4.2. LOPPUTYÖ / PRO GRADU -TUTKIELMA (SEM 42), 40 OP

Opiskelija laatii oman koulutusohjelmansa pääaineeseen pro gradu -tutkielman semiotiikkaa käsittelevästä aiheesta.

Vastuuhenkilöt: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto + kunkin sovellusalueen vastuuhenkilö alasta riippuen.

SEMIOTIIKAN VERKOSTOYLIOPISTO

Opetussuunnitelma 2004-2005

SYKSY 2004

Syyskuu 2004 (27.–29.9.): Johdatusta semiotiikkaan 1. Peruskäsitteet (Sem 11), 4 op, intensiivijakso Imatralla

Luennoitsijat: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto, FT Harri Veivo, Helsingin yliopisto

Lokakuu 2004 (26.–28.10.): Johdatusta semiotiikkaan: Koulukunnat ja filosofiset perusteet (Sem 12), 4 op, Intensiivijakso Imatralla,

Luennoitsijat: FL Tomi Huttunen, Helsingin yliopisto, Professori Pirjo Kukkonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto, Professori Peeter Torop, Tarton yliopisto

Marraskuu 2004 Semiotiikka Suomessa (Sem 13), 3 op, verkkoluento tai intensiivijakso Helsingissä marras-joulukuun vaiheessa

Luennoitsijat: Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto + seminaarin puhujat

KEVÄT 2005

Helmikuu 2005 (3.–6.2.): Luonnon, kulttuurin ja yhteiskunnan semioottiset käytänteet (Sem 15, 6 op, intensiiviosa 3.2.-4.2. + Talvikoulu (4.–6.2.), intensiivijakso Imatralla

Luennoitsijat: Professori Matti Järvillehto, Oulun yliopisto, FT Dario Martinelli, Helsingin yliopisto, Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

Maaliskuu 2005 (14.–16.3.): Johdatus Kielen ja viestinnän semiotiikkaan (Sem 14), 4 op, intensiivijakso Imatralla

Luennoitsijat: Professori Pirjo Kukkonen, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto Professori Leif Åberg, Helsingin yliopisto

Jatko-opinnot (4 + 4 op, teoria ja analyysi) :

1. Viestintä, johtajuus ja organisaatio, teoriaosio (Sem 23.4), 4 op verkko-opetus,

3. Taiteen semiotiikka, teoriaosio (Sem 23.3.), 4 op, verkko-opetus

Huhtikuu 2005 (4.–6.4.): Viestintä, johtajuus ja organisaatio, analyysiosa (Sem 23.4), 4 op, intensiivijakso, Helsingissä

Luennoitsijat: Professori Henrik Gahmberg, Vaasan yliopisto, Professori Leif Åberg, Helsingin yliopisto

Huhtikuu 2005 (18.–20.4.): Taiteen semiotiikka, analyysiosa (Sem 23.3.), 4 op, intensiivijakso Helsingissä

Luennoitsijat: Dosentti Altti Kuusamo, Helsingin yliopisto, Professori Eero Tarasti, Helsingin yliopisto, Semiotiikan verkostoyliopisto

Kesäkuu 2005 (6.–16.6.): Kenttä – ja analyysikurssi + Semiotiikan kesäkoulu (Sem 16), 5 op, intensiivijakso Imatralla.

HAKU

Opiskelijaksi Semiotiikan verkostoyliopistoon haetaan erillisellä hakulomakkeella, johon tulee liittää varmistetut tiedot opintosuorituksista (opintosuoritusote tai erillistodistus). Hakulomakkeita saa yliopistojen opintotoimistoista tai tilaamalla Imatran Kansainvälisestä Semiotiikka-instituutista majja.rossi@isisemiotics.fi tai kotisivuilta www.isisemiotics.fi. **Hakulomake palautetaan viimeistään 30.6.2004 klo 15.45 mennessä.** Valinnasta ilmoitetaan henkilökohtaisella kirjjeellä 31.7.2004 mennessä. Opiskelijan tulee vahvistaa opintopaikkansa elokuun loppuun mennessä.

Semiotiikan verkostoyliopiston jäsenyliopistot

- Helsingin yliopisto
- Imatran Kansainvälinen Semiotiikan Instituutti
- Joensuun yliopisto
- Jyväskylän yliopisto
- Lapin yliopisto
- Matkailualan verkostoyliopisto
- Oulun yliopisto
- Taideteollinen korkeakoulu
- Tampereen yliopisto
- Teatterikorkeakoulu
- Vaasan yliopisto

SEMIOTIIKAN VERKOSTOYLIOPISTO / YHTEYSTIEDOT

Johtaja: Professori Eero Tarasti

Puh (09) 191 24680

email: eero.tarasti@helsinki.fi

Tutkimusjohtaja: Professori Pirjo Kukkonen

Puh 0505 202346

email: pirjo.kukkonen@helsinki.fi

Hallintojohtaja: Maija Rossi

Puh (05) 681 6639

email: maija.rossi@isisemiotics.fi

Toimisto/opintosihteeri

Puh (05) 681 6700

Semiotiikan verkostoyliopisto

Virastokatu 1, (Kulttuurikeskus)

55100 Imatra

puh (05) 681 6639 tai (05) 681 6700

fax (05) 681 6700

www.semiotics.fi (1.8.04 alkaen) ja www.isisemiotics.fi

FINNISH NETWORK
UNIVERSITY OF SEMIOTICS

SEMIOTIKAN VERKOSTOYLIOPISTO

KULTTUURIKESKUS, 55100 IMATRA

PUH 05 681 6639 – FAX 05 681 6700

WWW.SEMIOTICS.FI

ETELÄ-SUOMEN
LÄÄNINHALLITUS

EUROOPAN
YHTIÖSSÖ
Rakennerahastot